

lee jälkifordistista työn organisoimista ja tähän liittyen joustavuuden merkitystä sekä sellaisia uuden työn määreitä kuin affektiivisuus, interaktiivisuus ja kommunikatiivisuus. Vaikka Marxin ajatus persoonattomasta työn tavaramuodosta ei ole menettänyt merkitystään, uudessa työssä on uusia piirteitä vanhaan teollisen ajan työhön verrattuna.

Kuten muun muassa Catherine Casey ja Arlie Hochschild ovat kuvanneet, nykyinen työ – esimerkiksi naisvaltaisilla palvelualoilla – on aikaisempaa henkilöityneempää ja emotionaalisesti kuormittavampaa. Palvelualan ammattilaiset työskentelevät asiakasrajapinnassa, jossa työntekijän on peitettävä omat henkilökohtaiset tunteensa mutta kyettävä hymyillen vastaanottamaan asiakkaiden tunteenpurkaukset.

Työn subjektivoituminen koskee myös asiantuntijatyön maailmaa. Tietotyön yleistyminen on tuonut mukanaan kulttuurin, jossa joustavuudesta on muodostunut arvo sinänsä. Tähän lukeutuu vaatimus olla jatkuvasti tavoitettavissa, toimia kaikessa ja kaikkien kanssa ulospäin suun-

tautuneesti ja rakentaa itsestä ja organisaatiosta dynaamista mielikuvaa.

Tämän trendin kenties puhuttelevin tulkki on Richard Sennett, jota Julkunen referoi toistuvasti: ”Kapitalismin uuden hengen ja järjestyksen ydintä ovat lyhytjänteisyys, rutiinien murtuminen, kertakäyttöisyys ja vastavuoroisuuden puute. – – – Nopeiden institutionaalisten ja organisatoristen muutosten uskotaan synnyttävän luovuutta, innovaatioita ja voittoja. Niinpä yhtiöitä hajotetaan ja liitetään toisiinsa, töitä syntyy ja katoaa, henkilöstöä palkataan ja irtisanoetaan, uusia teknologioita otetaan käyttöön ja organisaatiokaavioita muutetaan, työnteon perusteita järkytetään.”

Sennettin kautta Julkunen päätyy vanhaan kiinnostuksen kohteeseensa ja vuonna 1987 ilmestyneen väitöskirjansa aiheeseen, työprosessiteoriaan. Teorian ytimessä on kysymys työn kontrollista. Positiivisten odotusten mukaisesti jälkiteollinen työ rakentuisi luottamuksen, autonomian ja itseohjautuvuuden varaan. Monet havainnot kuitenkin puhuvat optimismia vastaan. Kello-

korttien, ajopiirtureiden ja muiden vastaavien teknisten järjestelmien reviiiri on laajenemassa.

Esimerkiksi it-yrityksissä tuntikirjanpitoa on mahdollista käyttää ennemmin työn seurannan kuin laskutuksen välineenä, vaikka työn lopputuloksen tulisi ratkaista. Julkisella sektorilla – niin yliopistoissa kuin sosiaalipalveluissakin – uuden käytännön mukaisen työajan kohdentamisen (lue: tuntikirjanpidon) motiivina tuskin lienee mitkään muut kuin byrokraattis-hallinnolliset pyrkimykset, niin sanottu uusi julkisjohtaminen.

Lopuksi *Uuden työn paradoksit* pureutuu vielä työn patologioihin, stressiin, uupumukseen ja masennukseen. Julkunen kysyy aiheellisesti, miksi työn epämuokavuudet ja jännitteet kana voituvat ruumiillisiksi tiloiksi ja haastavat pikemmin minuutta kuin työoloja. Eikö asian pitäisi olla juuri päinvastoin? Miksi me yksilöt murehdimme jaksamistamme, kun meidän olisi kollektiivisesti keskittyvä kehittämään ja parantamaan työympäristöämme?

Jälkiviisas naispelaaja ripittäytyy

JOHANNA JÄRVINEN-TASSOPOULOS

Mediassa viihtyvän Anneli Poutiaisen *Rulettipäiväkirja* on ilmestynyt hyvään saumaan. Rahapelit, rahapelipolitiikka ja ongelmapelaaminen ovat nousseet säännöllisesti lehdistön otsikoihin sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta tehdyn suo-

malaisten rahapelaamista koskevan tutkimuksen¹ ilmestyttyä viime vuonna. Myös ikärajat

1. Aho, Pauliina & Turja, Tuomo: *Suomalaisten rahapelaaminen. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Taloustutkimus, 2007.*

Anneli Poutiainen
Rulettipäiväkirja
Kuinka jouduin pelihimon valtaan
Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo, 2008
176 s.

ja nettipokeri ovat herättäneet keskustelua. Hiljattain Helsingin Sanomat² omisti sunnuntai-numerossaan kaksi sivua Poutiaisen tarinalle ja rahapelitarjonnan ongelmallisuudelle. Artikkelit esitteli kirjoittajan epätyypillisenä pelurina, koska hän on nainen, joka pelasi rulettia. Hän täyttää kuitenkin naispelaajan kriteerit: keski-ikäinen Poutiainen muuttui ongelmapelaajaksi nopeassa tahdissa.

Yläasteen äidinkielen ja kirjallisuuden opettaja innostuu risiteilyllä uhkapeleistä. Hän jatkaa ruletin pelaamista Helsingin Täyspoteissa ja kasinolla jäädessä vähitellen lopullisesti koukuun. Työnteko hoituu rutiinilla, ruoanlaitto on joka tapauksessa tylsää, ja tukka jää ilman Pepe Åhmanin käsittelyä. Alati hupenevaa pelikkasaa täydentävät palkka, osakekaupat, omistusasunnon puolikas ja erilaiset luotot ja lainat. Poutiainen pelaa siihen saakka, kunnes uskoo löytäneensä ratkaisun riippuvuuteensa ja velkaantumiseensa kuolemasta. Itsemurhayritys epäonnistuu, ja alkaa pitkä taistelu oikeudesta toipumiseen.

Rulettipäiväkirja koostuu erilaisista osista, jotka on sijoitettu saatesanojen ja loppulausumien väliin. On tietoisu rulettista, monta lukua muokattuja ja sensuroituja päiväkirjamerkintöjä, lehtikatsausta ja tutkimustietoa sekä Poutiaisen omia ajatuksia muun muassa peliriippuvuuden ehkäisystä ja hoidosta. Kirja sisältää myös Nimettömien pelureiden peliriippuvuustestin kysymykset. Oma lukunsa on kirjoittajan Raha-au-

tomaattiyhdistystä koskeva kriittikki. Poutiainen on julkaissut päiväkirjansa pitääkseen yhteiskunnallisen puheenvuoron peliriippuvuudesta ja antaakseen kasvot ongelmalle, vaikka toteaakin kirjoittavansa vain omasta näkökulmastaan. Kirjassaan hän myös ripittäytyy: hän haluaa selittää lukijalle käyttäytymistään ja pyytää julkisesti anteeksi läheisiltään ja ystäviltään.

Päätin lukea kirjan, koska halusin tietää, minkälaista on olla naispelaaja. Kansainvälinen rahapelitutkimus on nostanut esiin naisten rahapelaamisen yleistymisen ja ongelmapelaamisen kasvun. Lukukokemus on sinänsä avartava, sillä kirja paljastaa, että Suomessa naiset pelaavat muitakin rahapelejä kuin kolikoilla pelattavia. Kirjoittajan luoman henkilögallerian perusteella voi päätellä, että Helsingin pelipaikoissa pelaavat eri elämäntilanteissa olevat, eri-ikäiset ja erilaisista taustoista tulevat naiset. Erityisen mielenkiintoinen tieto on se, että maahanmuuttajanaiset ovat löytäneet Helsingin kasinon.

Pelaajana Poutiainen tiedostaa sukupuolensa, kun hän pelaa miesvaltaisessa pelipöydässä, mutta myös pelatessaan muiden naisten seurassa. Kirjassa sukupuoli korostuu naisellisuudessa, jota ylläpidetään pelitilanteesta riippuen. Pelivaroja omaava Poutiainen pukeutuu tyylikkäästi kasinolle, käy naistenhuoneessa laittautumassa ennen pelaamista ja ajaa taksilla kodin ja kasinon väliä. Kun rahat menevät vain ja ainoastaan ruletin pelaamiseen, hän penkoo käsilaukkuun käteisen toivossa sekä jättää kampaajan, hammaslääkärin ja kosmetologin väliin. Naispelaajana hän pysyy dieetillä, joka perustuu stressaamiseen ja jat-

kuvaan pelaamiseen.

Vaikka kirjoittaja on jättänyt läheistensä näkökulman pois vedoten heille tuottamaansa kärsimyksen, jotain tietoa saadaan naisen ja miehen rooleista perheessä. Kun nainen on pelaamassa, mies hoitaa kodin, lapset ja talouden. Mies ei jätä, kun vaimo kertoo peliriippuvuudestaan ja taloudellisista ongelmistaan. Lapsiinsa Poutiainen viittaa toteamalla, että lastenhoito on kaikesta huolimatta sujunut, kun hän kuulee saksalaisen naispelaajan huostaan otetuista lapsista. Lapsilisät sijoitetaan kuitenkin rulettiin, ja lasten säästöpossun sisältö päättyy velkojalle. Myöhemmin toinen jo aikuisunut lapsi pääsee äidin mukana opintomatalle rulettipöydän ääreen: lapsi tiedostaa riskin, äiti ei vielä.

Pelihimoisen naisen tarinasta löytyvät monet ongelmapelaamisen ainekset: halu voittaa takaisin hävityt rahat, ongelman salailu, voittojen pelaaminen, pelaamisen jatkuva ajattelu, rahan lainaaminen pelaamiseen, valehtelu, sosiaalinen vetäytyminen, retkahdusten ja pelaamattomien kausien vuorottelu jne. Poutiaisen on vaikea käsitellä, miksi hän ajautui pelikierteeseen. Hän kutsuu ongelmapelaamistaan pelihimosairaudeksi, josta voi toipua, muttei parantua. Kerran hän vertaa itseään myös alkoholistiin. Nimettömien pelureiden kokouksessa kirjoittaja kokee huojenuksen: hän ei olekaan ainoa peliongelmainen. Ehkä juuri oman ongelman pitäminen erityisenä ja uniikkina on estänyt häntä hakemasta intensiivisemmin apua esimerkiksi päihdepalveluista. Kun hän saapuu ensi-apuun, hoitaja toteaa itsemurhayrityksen keski-ikäisen naisen

2. Siivonen, Riku: *Rahantekokone. Helsingin Sanomat (3.8.2008): D1–D2.*

pelleilyksi. Herää kysymys siitä, onko peliongelman kohdalla asianomaisen sukupuoli vaikuttanut hoitohenkilökunnan suhtautumiseen.

Kirjan otsikko on naseva, muttei kuvasta täysin sisällyslue-ttelo. *Rulettipäiväkirja* on yhden naisen show, jonka näyttämölle kirjoittaja taikoo aina välillä – kuin paikkamaan päiväkirjan omaelämäkerrallisia puitteita – kohtaamiaan rahapelaajia tai seuraamia uhkapelureita. En voinut olla miettimättä, miksi Poutiainen kuvaa välillä hyvinkin seikkaperäisesti toisten pelureiden peliriippuvuutta ja siitä johtuvaa kärsimystä. Eikö päiväkirjamerkintöjä ollut sittenkään riittävästi kokonaiseksi kirjaksi asti?

Päiväkirja olisi riittänyt sellai-

senaan. Vaikka aihe on vakava, kirja edustaa helposti luettavaa (melkein paikoitellen jopa viih-teellistä) versiota peliongelmas-ta. Tarina pelihimosta on parempiosaisen naisen riippuvuusker-tomus, sillä Poutiaisella on ollut rahaa, millä pelata, eikä hän ole joutunut miettimään, mistä löytäisi rahaa vaikkapa ruokaan. Ollaan kaukana tuulipukukan-san tai pienituloisten tavisten raha-automaatteihin liittyvistä ko-kemuksista.

Poutiainen peräänkuuluttaa vastuullisempaa rahapelitarjon-taa ja -politiikkaa. Kukaan ei puuttunut hänen pelaamiseen-sa, eikä hän saanut koskaan toivomaansa ikuista pelikieltoa kaikkiin Raha-automaattiyhdis-tyksen toimipaikkoihin. Hän ei myöskään ole tyytyväinen saa-

maansa hoitoon. Jälkiviisaana hän toivoo lisää ongelmapelaa-mista ennalta ehkäisevää valis-tusta ja kontrollia. Ehkä siksi, että kirjoittaja ei keskity muis-telemaan rulettiuraansa, kirjan painolastina on moralisoinnin ohella syyttely. Poutiainen ottaa kirjassaan välillä opettajan, välillä neuvolatädin ja sitten taas syyttäjän roolin. Toisaalta hän ei ole mikään pellepeloton, nimi-merkin taakse piiloutuva silmin-näkijä, vaan siekailematon to-tuudentorvi. Toivottavasti päi-väkirja rohkaisee myös muita eri puolella Suomea asuvia on-gelmapelaajia tulemaan esiin ja kertomaan tarinansa. Ehkä löy-tyy kustantajia, joille kelpaavat arkisemmatkin tarinat.

Virtuaalinen on todellista

KATRI KLEEMOLA

Moni on leimannut vuoden päi-vät Suomea koetelleen Facebook-ilmion hetken huumaksi. Ilmion taustalla on kuitenkin laajempi viestintäkulttuurin ja koko yhteiskunnan kehitys. Vuosikaudet viestinnän parissa on puhuttu tulevaisuuden yhteisöllisestä mediasta. Facebook on tämän kehitys-vaiheen yksi airut. Kyse ei kuitenkaan ole pelkästään viestintä-kulttuurista. Samalla on muut-tumassa maailmakin: yhteiskun-tamme on siirtymässä tietoyhteiskunnan vaiheesta ubiikkiyhteiskuntaan, joka on Mika Man-nermaan uusimman tulevaisuuta luotaavan kirjansa punaisena lankana. Ubiikkiyhteiskunnassa

”langaton tiedonsiirto ja verkottu-minen on mahdollista kenelle tahansa, milloin tahansa, missä tahansa ja minkä välityksellä tahansa.” Teknologian sijaan korostuvat sisällöt ja ihmiset.

Yksi Mannermaan ydinajatuksista on se, että sukupolvien välinen kuilu on tällä hetkellä suurempi, kuin se on koskaan historiassa ollut. Käsitys todellisuu-desta on kovin erilainen tämän päivän teineillä ja toisaalta keski-ikäisillä ja sitä vanhemmilla.

”Virtuaalinen on todellista”, toteaa Mannermaa. Sellaisessa maailmassa nuoret elävät jo: koska suurin osa valveillaoloajasta vietetään kytkeytyneenä

Mika Mannermaa
Jokuveli. Elämä ja vaikuttaminen ubiikkiyhteiskunnassa. Helsinki: WSOYpro, 2008 244 s.

verkkoon tavalla tai toisella, se on yksi osa todellisuutta – yhtä todellinen kuin kulman snägäri. Vanhempien sukupolvien on vaikeaa ymmärtää ubiikkiutta, ja he taas erottelevat jyrkästi virtuaalimaailman ja ”oikean maailman”. Tämän sukupolvien välisen kuilun havainnollisti eduskunnan puhemies Sauli Niinistö